

Notatki koleopterologiczne z Polski. III. ¹⁾

(Koleopterologische Notizen aus Polen. III)

podał

J. KINEL.

Tutaj podaję niektóre wyniki badań nad chrząszczami lądowymi, które kontynuowałem w ciągu ostatnich kilku lat obok głównie interesującego mnie tematu, obejmującego wodne Adephaga. Materiał poniżej wymieniony pochodzi z Podola i Podkarpacia; pomieszczono go jak zwykle w zbiorach Muzeum im. Dzieduszyckich.

Nowemi dla fauny Polski okazały się trzy gatunki:

Sphenoptera antiqua Illig. — Zaleszczyki, 15 VII 1926, leg. dr. Noskiewicz. Rozmieszczenie tego gatunku według Kerremans'a (Monographie des Buprestides. Tome VI, 1912—1913, Bruxelles) obejmuje terytorjum śródziemnomorskie; według Winklera (Catal. Colepter. reg. palaeart. Wien, 1926) prócz tego także południową część środkowej Europy, co jednak Reitter (Fauna Germ. III. Bd. Stuttgart, 1911) ogranicza do południowej części Moraw. Jest to zatem element pontyjsko-śródziemnomorski naszego Podola.

Hymenalia morio Redt. — Łuczyńce k. Rohatyna, 22 VI 1926, 2 okazy. Poza Polską występuje na Węgrzech. Zasiąg dosyć ograniczony.

Pilemia (Phytoecia) tigrina Muls. — Kasowa Góra, 28 V 1928, 2 okazy, leg. dr. Smreczyński. Gatunek ten znachodzi się (Winkler, l. c. pars 10) w połudn. Francji, na Węgrzech, w Siedmiogrodzie, na półwyspie Bałkańskim i w Małej Azji. Bez uwzględnienia stanowiska francuskiego byłby to typ rozmieszczenia wyraźnie pontyjski. Nie wykazał tego gatunku z Włoch Luigioni w świeżo wydanym katalogu (I Coleott. d'Italia, Mem. d. Pont. Acc. de Sc. Roma, 1929). Jeśli stanowisko francuskie, podawane przez szereg autorów, przyjmiemy za pewne, możnaby dalej na tej podstawie snuć przypuszczenia odnośnie do dziejów kształtowania się zasiągów o typie pontyjskim. Nasz gatunek jest blisko spokrewniony z *P. hirsutula* Fröl.

¹⁾ Vide: Polskie Pismo Ent. II, pg. 191—6; V, pg. 89—93.

Z gatunków, występujących u nas tylko na Podolu, wymienię trzy, dla których przybywają dalsze stanowiska poza dotychczas znanymi:

Acmaeodera taeniata F. (*flavofasciata* Pill.). — Dobrowlany k. Zaleszczyk, znajdowali w lipcu r. 1925, 27 i 30 pojedyncze okazy dr. Świątkiewicz i dr. Noskiewicz. Gatunek ten jest rozmieszczony w obszarze śródziemnomorskim; dalsza część zasięgu obejmuje Krainę, Styryję, Tyrol, Austrię, księstwo Nassawskie; podany jest również z Kijowa; typ zasięgu śródziemnomorski kombinuje się tu z pontyjskim.

Cteniopus sulphuripes Germ. — Dotychczas znajduwany regularnie w Sinkowie n. Dniestrem, znalazł się ten jarowy gatunek naszego Podola na halawce w lesie Obiżowa koło Zaleszczyk w r. 1927, 11 VII.

Antipa (Tituboea) macropus Ill. — W lipcu 1927 na tejże halawie w Obiżowej 2 okazy. W Muzeum im. Dzieduszyckich dotychczas był 1 okaz z Gródka nad Seretem.

Z niepodanych dla Małopolski przez M. Łomnickiego w Wykazie chrząszczów Polski z r. 1913 mam dwa gatunki, zebrane na Podkarpaciu w okolicach Liska:

Rhopalodontus fronticornis Panz. — Załuż, 15 VII 1926, 1 ♂, pod korą butwiejącego pniaka bukowego. W Wykazie M. Łomnickiego podano: Silesia, Borussia; Trella zbierał go w okolicach Przemyśla (Brylińce, P. P. E. II, 3). Gatunek szeroko w palearktyce rozmieszczony (Marokko, Europa, Syberja); znajduje się u nas prawdopodobnie wszędzie w towarzystwie buka.

Sphaeroderma rubidum Graëlls. — Łukawica, 25 VII 1926, 2 okazy na halawce tuż przy stacji kolejowej w kierunku zachodnim. Jest to najwięcej ku wschodowi wysunięte stanowisko tego gatunku. Dr. Kuntze (P. P. E. IX, 1—2) podaje go dla Małopolski z Krakowa i Przemyśla na podstawie materiału Komisji Fizjograficznej P. A. U.

Nowym dla okolic Lwowa gatunkiem okazał się:

Ceutorrhynchidius barnevillei Gren. — Lesienice, 29 VII 1916, 1 okaz (det. dr. Smreczyński). Podany przez dra Smreczyńskiego jako nowy dla fauny Polski z Podola. (Dobrowlany, P. P. E. VII), zajmuje ten gatunek w Europie pas na pograniczu Europy środkowej i południowej od Francji po Kaukaz; prócz tego ma być w kraju zabajkalskim.

W czasie pobytu mojego w Kosowie koło Kołomyi w latach 1929 i 1930 zwróciłem m. i. baczniejszą uwagę na stawek w salinach celem stwierdzenia, czy znajdzie się tu fauna solankowych chrząszczy. Na obecność takiej fauny na naszym Podkarpaciu wskazują takie gatunki jak *Coelambus enneagrammus* Ahr. i *Pogonus luridipennis* Germ., chwywane na światło lampy elektrycznej przez ś. p. bar. J. Brunickiego w Podhorcach koło Stryja i pomieszczone w zbiorze Muzeum im. Dzieduszyckich; pierwszy z nich jest znanym halobiontem śródlądowym, drugi żyje też na wybrzeżach wszystkich mórz europejskich i morza Kaspijskiego. Obfity wykwit soli kamiennej, jaki można obserwować w dnie pogodne na brzegach wspomnianego stawku w Kosowie, pozwalał i tutaj spodziewać się wyników dodatnich. Jako takie zanotować wypada trzy gatunki halofilne:

Bembidion quadriguttatum Ol. — 9 VII i 21 VII 1930 po jednym okazie. Lengerken (Die Salzkäfer der Nord- und Ostseeküste etc. Leipzig, 1929) nie pomieszcza tego gatunku wśród chrząszczy solankowych, być może dlatego, że dawniejsi autorowie pod nazwą *quadriguttatum* F. podawali inny, pospolitszy gatunek (*B. genei* ssp. *illigeri* Netol.). Podobnie nie pomieszcza ten autor w swej pracy również *Bembidion tenellum* Er., który ma być wybitnym halofilem, jeżeli nie halobiontem, według H. Wagnera (Beschreib. neuer Coleopt. d. eur. Fauna etc. IV. Coleopter. Centrbl., 5 Bd., H. 1, Berlin 1930) a dotychczas był mieszany z gatunkiem: *moeoticum* Kol. (= *azurescens* D.-Torre) o innym sposobie życia i zasięgu. Inż. Makólski donosi mi, że gatunek *quadriguttatum* Ol. jest rzadkim i napewno halofilnym. Jest on głównie rozsiedlony w połudn. Europie, na wschód sięga po kraj zakaspijski, Afganistan, Tian-Szan; w Europie występuje też we Francji, Anglii i Niemczech. W Muzeum był 1 okaz z okolic Ottyni k. Halicza, zebrany przez Prof. J. Łomnickiego.

Bledius tricornis Hrbst. — 21 VII, 2 VIII 1930, liczne okazy w ziemi nieco luźniejszej nad stawkiem. Szeroko rozmieszczony halofil wzdłuż wszystkich mórz europejskich, od Morza Białego począwszy, na Czarnem kończąc, bez żadnej przerwy, dalej nad Morzem Kaspijskim; prócz tego liczne stanowiska śródlądowe w Europie i Azji (Turkiestan, Fergana, Chiny). Liczne występowanie jego w Kosowie jest niewątpliwie w związku z znaczną zawartością soli w glebie. Pojedynczo zbierane okazy

tego gatunku w okolicy Lwowa i Krakowa znajdują się w Muzeum.

Philydrus bicolor F. — 1 i 2 IX 1929 liczne okazy. Rozsiedlenie tego halofila prawie identyczne jak poprzedniego. W naszym kraju podany dotąd z kilku zaledwie stanowisk [v. J. Łomnicki, Przegląd wodolubków (*Philydrus*) Polski. Lwów, Kosmos, 1911]: Gdańsk, Ciechocinek, Siwa Woda pod Szklm. W Muzeum znajdują się 2 okazy zebrane przez Prof. Szafera w Owczarach koło Buska w odpływach słono-siarczanego źródła. Z Prof. Łomnickim poławialiśmy go obficie w Bałtyku w r. 1922, zwłaszcza koło Jastarni w miejscu, gdzie glony morskie ulegały rozkładowi. Zagadkowem było stanowisko w Siwej Wodzie; Prof. Grochmalicki znalazł tam 1 okaz w r. 1909; dalsze okazy pomimo usilnych poszukiwań w latach 1916 i 1917 nie znalazły się; nie jest więc ten gatunek tutaj, zdaje się, na swoim miejscu a jedyny okaz został najprawdopodobniej przyniesiony z ciepłym a parnym wiatrem południowym z Podkarpacia.

Nawiasowo wspomnę, że razem z *Bledius tricornis* w temsamem środowisku występował obficie świerszcz: *Gryllus frontalis* Fieb., kryjący się dobrze wśród narzuconego tu chróstu i suchych gałęzi. Podobne występowanie tego świerszcza obserwował K. Günther na Węprzech (Künszént-Miklos): „Ungemein häufig in den durch Austrocknung der Salzsümpfe in dem Untergrund entstandenen Rissen und Spalten“ (K. Günther u. F. Zeuner, Beiträge zur Orthopterenfauna von Ungarn. Konowia, IX Bd. H. 3. Wien, 1930).

Na podstawie powyższych danych dochodzimy do wniosku, że fauna solankowa chrząszczy stanowiska kosowskiego jest uboga, co pozostaje, być może, w związku z okolicznością, że zarząd Żupy solnej dąży stale do zasypania omawianego stawku; z jednej strony nawozi się systematycznie ziemię z pobliskiego wzgórza, z drugiej powiększa się brzeg wszelkimi odpadkami i śmieciami, wywożonemi z saliny.

Dalsze badania naszych słonawisk podkarpackich miałyby zadanie sprecyzować dokładniej skład fauny halofilów i halobiontów oraz rozstrzygnąć ew. na tej podstawie kwestję, czy stanowiska tutejsze znaczą brzeg morza sarmackiego i w jakich rozmiarach. Takie eurytermiczne gatunki, jak *Bl. tricornis* lub *Ph. bicolor* zdolne byłyby wytrzymać okres zimniejszy na miejscu.

R é s u m é.

Es werden als neu für Polens Fauna folgende Arten angegeben:

Sphenoptera antiqua Illig. Zaleszczyki am Dniestr; *Hymenalia morio* Redt. Łuczyńce, Kreis Rohatyn; *Pilemia tigrina* Muls. Kasowa-Hügel bei Bursztyn, Kreis Rohatyn. Alle drei Arten also im Bereiche des polnischen Anteils von Podolien.

Für weitere Arten werden neue Fundorte kundgegeben:

Acmaeodera taeniata F., *Cteniopus sulphuripes* Germ. und *Antipa macropus* Illig. alle in Dobrowlany, Kreis Zaleszczyki; *Rhopalodontus fronticornis* Panz., *Sphaeroderma rubidum* Graëlls, beide in nächster Umgebung von Lisko in den Vorkarpathen; *Ceutorrhynchidius barnevillei* Gren. Lesienice bei Lwów.

In Kosów bei Kołomyja ergab die Sammeltätigkeit des Verfassers an einem kleinen Teiche in den Salinen drei halophile Arten:

Bembidion quadriguttatum Ol., *Bledius tricornis* Hrbst und *Philydrus bicolor* F. — Solche zwei halobionte Arten, wie *Coelembus enneagrammus* Ahr. und *Pogonus luridipennis* Germ. hatte vor Jahren Frh. J. v. Brunicki auf das Licht der elektrischen Lampe gefangen in Podhorce bei Stryj (die Exemplare befinden sich in der Sammlung des Dzieduszyckischen Museums in Lwów). Obige Funde beweisen, dass die zahlreichen Salzstellen unserer Karpathen eine Salzkäferfauna beherbergen, die noch der näheren Forschung erwartet.

Einige Bemerkungen über die zoogeographischen Verhältnisse von Podolien und Volhynien des polnischen Anteils ¹⁾.

napisałi

J. KINEL i J. NOSKIEWICZ.

Unter den faunistischen Gebieten, die man in Polen ausserhalb des Karpathenbogens unterscheiden kann, lässt sich beson-

¹⁾ Referat na ten temat wygłosiliśmy na jednym z posiedzeń sekcji zoogeograficznej X-go Międzynar. Kongresu Zoologicznego w Budapeszcie w r. 1927; in extenso ma on być pomieszczony w Rozprawach i Wiadom. z Muz. im. Dz.; tymczasowo podajemy go tutaj w skróceniu.